

В І Д Г У К

офіційного опонента доктора медичних наук, професора **Подрігала Леоніда Володимировича** на дисертаційну роботу **Вако Іллі Ілліча** «**Теоретико-методичні основи формування техніки рухових дій спортсменів у єдиноборствах (на матеріалі рукопашного бою)**», подану на здобуття наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.01 – Олімпійський і професійний спорт

Актуальність теми дисертації. Рукопашний бій відноситься до змішаних видів єдиноборств, що обумовлює включення до його технічного арсеналу прийомів як ударних видів єдиноборств, так і спортивної боротьби. Організація навчання у рукопашному бої передбачає формування спеціальних рухових навичок та розвиток необхідних фізичних і психологічних якостей, а також спеціальних тактичних умінь.

Загально відомо, що досягнення високих результатів у сучасному спорті залежить, насамперед, від ефективного використання в підготовці сучасних інноваційних технологій. Незважаючи на наявні успіхи теорії і методики рукопашного бою, на сьогодні використано не всі можливості у підготовці юних спортсменів, які спеціалізуються у цьому виді спорту. Формування техніки рухових дій юних спортсменів, які спеціалізуються в рукопашному бою, представляє одну з центральних проблем педагогічного процесу. На сучасному етапі розвитку дидактики спорту проблема формування та вдосконалення техніки рухових дій юних спортсменів, які спеціалізуються в рукопашному бою, є як ніколи гострою, що й обумовило вибір дисертантом напрямку дослідження.

Протягом останніх десятиріч, в сучасній спортивній науці з'явився самостійний напрям – дидактична біомеханіка, спрямована на дослідження рухових дій людини, їхньої цільової орієнтації і фізичних закономірностей, структури, закономірностей та умов їх виконання. Перспективним шляхом її розвитку є впровадження інформаційних технологій у вигляді програмно-апаратних комплексів, систем відеоаналізу тощо. Це суттєво збагачує арсенал дослідників, підвищує якість отриманих результатів. Однак у рукопашному бою ще нема технологій такого плану.

Актуальність роботи також доводиться тим, що вона виконана відповідно до Плану науково-дослідної роботи Чорноморського

національного університету імені Петра Могили за темою «Розробка та реалізація інноваційних технологій та корекція функціонального стану людини при фізичних навантаженнях у спорті та реабілітації», плану НДР НУВСУ за темами «Теоретико-методичні основи біомеханічних технологій у фізичному вихованні, спорті, реабілітації з урахуванням індивідуальних особливостей моторики людини», «Вдосконалення технічної майстерності спортсменів на різних етапах багаторічної підготовки з використанням сучасних біомеханічних технологій».

Достовірність і наукова новизна отриманих результатів. Вірогідність отриманих результатів і висновків забезпечена їх комплексним обґрунтуванням, адекватністю обраних методів меті та завданням дослідження, якісним і кількісним аналізом результатів, доцільним і коректним застосуванням статистичних методів для обробки і аналізу.

Дисертація має суттєву наукову новизну. В ній вперше на підставі теоретичного аналізу та узагальнення даних передової спортивної практики, власних експериментальних досліджень розроблено концепцію формування базової техніки рухових дій у юних спортсменів, які спеціалізуються в рукопашному бою, базові положення якої реалізуються у трьох концептах: методологічному, теоретичному та практичному; розроблено, теоретично обґрунтовано та перевірено технологію формування базової техніки рухових дій у юних спортсменів, які спеціалізуються в рукопашному бою, як практичну складову авторської концепції, що включає проєктивний, змістовий, методичний, процесуальний та контрольний модулі. Методичний модуль розробленої авторської технології навчання базової ударної техніки рукопашного бою, заснованої на обліку типологізації помилок, представлено дидактичним та корекційним блоками із застосуванням мультимедіапроєкту «Domini»; визначено та представлено загальну характеристику біомеханічних особливостей базової техніки рухових дій спортсменів високої кваліфікації з урахуванням показників часової та фазо-ритмової структури, механізму передачі кількості руху від усіх біоланок тіла спортсмена до ударної біоланки з побудовою оціночних шкал для кожного прийому; систематизовано характерні помилки, що допускають юні спортсмени при освоєнні базової ударної техніки рукопашного бою, шляхом визначення їх рангу в порядку зниження значущості з використанням метода переваги.

Отримані результати дозволили забезпечити подальший розвиток питання про базову техніку рухових дій з визначенням основних прийомів у

змагальній діяльності для юних спортсменів; питань використання комплексів вправ для запобігання помилок при формуванні базової техніки рухових дій юних спортсменів, які спеціалізуються в рукопашному бою; даних про особливості змагальної діяльності (ударні та борцівські техніко-тактичні дії) кваліфікованих спортсменів з рукопашного бою.

В результаті виконання роботи розширено й доповнено інформаційну базу даних щодо застосування методів кваліметрії для визначення характерних помилок, яких припускаються юні спортсмени при освоєнні базової ударної техніки рухових дій.

Якість використаних для дослідження методів, репрезентативність отриманих результатів. Схема виконання роботи передбачала можливість отримання повної й об'єктивної інформації при послідовному виконанні поставлених завдань, причому відомості, отримані на попередніх етапах, стали передумовою наступних етапів дослідження. У роботі використані такі методи, як аналіз й узагальнення спеціальної наукової літератури, соціологічні методи дослідження, аналіз змагальної діяльності, педагогічне спостереження, визначення антропометричних показників тіла спортсменів, педагогічний експеримент, метод реєстрації та аналізу рухів спортсменів, метод експертних оцінок, статистичні методи обробки результатів.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації та доцільність продовження і розвитку відповідних досліджень. Отримані результати мають суттєву практичну значущість та впроваджені в тренувальний процес КЗ КДЮСШ «НІКА», КДЮСШ «АРСЕНАЛ», в освітній процес підготовки бакалаврів Національного університету фізичного виховання і спорту України та у практику підготовки спортсменів Всеукраїнської федерації рукопашного бою.

Оцінка наукової та літературної якості складу матеріалу і стилю дисертації. Дисертація написана літературною українською мовою, автор добре володіє матеріалом та вільно його викладає. Характер та стиль оформлення дисертації повністю відповідають загальним вимогам.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації. Структура викладення дисертаційного матеріалу є традиційною, такою, що є прийнятною для наукових робіт подібного плану. Матеріали дисертації викладені на 485 сторінках. Робота складається з анотації двома мовами, списку публікацій здобувача за темою дисертації, змісту, переліку умовних позначень та скорочень, вступу, 6 розділів та

висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Матеріали дисертації ілюстровано 118 таблицями та 70 рисунками. Список використаних джерел складається з 367 найменувань, з яких 203 на кирилиці та 164 на латиніці.

У вступі обґрунтована актуальність теми дослідження, показано її зв'язок із державними науковими програмами, сформульована мета та завдання дисертації, визначено об'єкт та предмет, розкрито наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, наведені відомості щодо апробації результатів, наявних публікацій, структури роботи.

Перший розділ присвячено аналітичному огляду літератури. Здобувач розглядає методологічні основи та орієнтири дослідження, яке присвячене формуванню базової техніки рухових дій у спортсменів, які спеціалізуються в рукопашному бою. В розділі послідовно розглядаються особливості підготовки спортсменів, які спеціалізуються в рукопашному бою, на етапі попередньої базової підготовки, питання методології формування техніки рухових у спорті та детермінант, які впливають на формування техніки рухових дій у єдиноборствах. Автор здійснює аналіз програм, технологій і підходів до формування та вдосконалення техніки рухових дій у рукопашному бою. Як суттєву перевагу аналітичного огляду, необхідно зазначити наведення відомостей щодо наявних вітчизняних та іноземних систем аналізу рухів. Також в огляді аналізуються кваліметричні підходи до аналізу техніки рухових дій, що дозволяє підвищити якість аналізу. Проведений аналітичний огляд дозволив дисертанту ще раз ствердити актуальність обраного напрямку досліджень, його важливість для виконання поставленої мети.

Другий розділ містить відомості щодо методології досліджень, матеріалів та методів, використаних у роботі. Досягнення мети та виконання завдань дослідження здійснено за допомогою спеціально розробленої програми, згідно з якою дослідження проведено впродовж трьох етапів.

У третьому розділі пошукувач аналізує особливості змагальної діяльності кваліфікованих спортсменів з рукопашного бою. Проведені дослідження дозволили виділити основні особливості техніко-тактичних елементів, застосування яких сприяє перемозі у сутичці. Виділені найбільш ефективні прийоми, що фактично дозволяє прогнозувати успішність спортсменів.

Четвертий розділ присвячено аналізу біомеханічних особливостей базової техніки рухових дій спортсменів високої кваліфікації, які спеціалізуються в

рукопашному бою. Розділ фактично є центральним у роботі, оскільки він містить відомості щодо біомеханічних особливостей нанесення ударів. Як суттєву перевагу, необхідно відмітити розроблену стандартизовану процедуру оцінки та аналізу, яка надає можливість не тільки порівнювати різні види ударів, але й використовувати отримані дані у якості нормативів. Проведені дослідження дозволили обґрунтувати та запропонувати інтегральну характеристику ударних прийомів, яка може бути використана, як критерій ефективності всіх ударних прийомів – швидкість ударної біоланки. На підставі проведеного аналізу також розроблено шкали оцінки показників кінематичної структури ударів, які можуть бути використані у якості нормативів підготовленості та критеріїв успішності спортсменів.

П'ятий розділ містить відомості щодо методологічного компоненту дисертації, в ньому наводяться основні положення розробленої концепції формування базової техніки рухових дій у юних спортсменів, які спеціалізуються в рукопашному бою. Важливим компонентом розділу є аналіз основних характерних помилок, яких припускаються юні спортсмени при освоєнні різних ударів. На підставі зазначеної концепції автор розробив технологію формування базової ударної техніки рукопашного бою юних спортсменів, зміст та основні положення якої також представлені у розділі.

У якості основного практичного результату зазначеної технології виступає розроблений мультимедіапроект «DOMINI», спрямований на формування базової техніки рукопашного бою у юних спортсменів.

Також розділ містить відомості, які доводять ефективність розробленої технології. Таким чином, дисертаційне дослідження відповідає основним вимогам до комплексного наукового дослідження та містить повний та логічний ланцюг його основних етапів.

У шостому розділі узагальнено та проаналізовано отримані результати, окреслено їх практичну і теоретичну значущість, висвітлено дискусійні питання. На підставі цього сформульовано наукові положення трьох рівнів новизни (підтверджено, доповнено, вперше).

Висновки, зроблені у роботі, є логічними, відбивають реалізацію поставлених завдань, містять найбільш важливі наукові і практичні результати, одержані в дисертації, та необхідний цифровий матеріал.

Повнота викладу результатів дослідження в наукових публікаціях, які зараховані за темою докторської дисертації. Отримані результати відображено у 39 наукових публікаціях, з них 32 наукові праці, де

опубліковано основні наукові результати дисертації, 4 публікації апробаційного характеру та 3 роботи, які додатково відображають наукові результати дисертації. Серед 32 основних публікацій 24 у наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України, з них 6 статей у виданнях, що входять у наукометричну базу Scopus; 2 статті у періодичному науковому виданні Румунії, проіндексованому в базі даних Scopus (Q3, Q4); 5 статей у періодичному науковому виданні Польщі.

Особистий внесок здобувача у спільних публікаціях полягає у постановці проблеми, вивченні методології дослідження, обранні методів досліджень, систематизації практичного матеріалу, теоретичному обґрунтуванні концепції формування базової техніки рухових дій у юних спортсменів, які спеціалізуються в рукопашному бою, інтерпретації отриманих даних.

Апробація результатів дисертації. Основні положення й результати дослідження оприлюднено та обговорено на V Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми розвитку фізичної культури, спорту і туризму в сучасному суспільстві» (Івано-Франківськ, 2020); Міжнародній науковій конференції «Міжнародні дні фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури та спорту» (Рівне, 2021); Міжнародній науково-практичній конференції «Основні напрямки розвитку фізичної культури, спорту, фізичної терапії та ерготерапії» (Дніпро, 2022, 2024); VIII Міжнародній конференції «Сталий розвиток і спадщина в спорті: проблеми та перспективи» (Київ, 2024); I Всеукраїнській електронній науково-практичній конференції з міжнародною участю «Біомеханіка спорту, оздоровчої рухової активності, фізичної терапії та ерготерапії: актуальні проблеми, інноваційні проєкти та тренди» (Київ, 2021); II, III Всеукраїнській електронній науково-практичній конференції з міжнародною участю «Біомеханіка спорту, оздоровчої рухової активності, фізкультурно-спортивної реабілітації: актуальні проблеми, інноваційні проєкти та тренди» (Київ, 2022, 2024); VI Всеукраїнській електронній науково-практичній конференції з міжнародною участю «Інноваційні та інформаційні технології у фізичній культурі, спорті, фізичній терапії та ерготерапії» (Київ, 2023); науково-методичних конференціях кафедри олімпійського та професійного спорту Чорноморського національного університету імені Петра Могили (Миколаїв 2017-2020), на науково-методичних конференціях кафедри

кінезіології та фізкультурно-спортивної реабілітації Національного університету фізичного виховання і спорту України (Київ, 2021-2024).

Наведені відомості свідчать, що результати докторського дисертаційного дослідження Вако І.І. у наукових публікаціях викладено повно та належним чином апробовано.

Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Аналіз докторської дисертації Вако І.І. дозволяє констатувати, що у рукопису відсутні академічний плагіат, фабрикації та фальсифікації наукових даних і експериментальних результатів. Також це підтверджено відповідними матеріалами метрологічної експертизи дисертації, що підтверджують оригінальність і відсутність академічного плагіату. Надані матеріали свідчать, що отримані наукові дані відповідають принципам коректної наукової практики.

Оцінюючи в цілому позитивно дисертацію Вако І.І., необхідно у порядку дискусії зупинитися **на зауваженнях**, що виникли під час ознайомлення із роботою, а саме:

1. У вступі назви деяких методів дослідження відрізняються від загально прийнятих.

2. Недоцільно наводити докладну характеристику статистичних методів у вступі, це краще було б робити у розділі 2.

3. У підрозділі «Структура» у вступі доцільно було б вказати питому вагу основного тексту із загального обсягу дисертації та окремо вказати кількість використаних джерел на кирилиці та латиниці.

Також при ознайомленні з дисертацією виникли деякі дискусійні питання, що потребують уточнення, а саме:

1. У аналітичному огляді ви розглядаєте особливості підготовки спортсменів, які спеціалізуються в рукопашному бою, на етапі попередньої базової підготовки. Чому було обрано саме цей період підготовки?

2. Чим можна пояснити, що при найменшій розповсюдженості ударів руками знизу (рис.3.6) вони мають найбільшу результативність (рис.3.9)?

3. Чому при найменшій розповсюдженості утримань (рис.3.12) саме вони мають найбільшу результативність (рис.3.13)?

4. Чи можливо на підставі запропонованої моделі техніко-тактичної майстерності (табл.3.1) розробити інтегральний показник успішності спортсменів рукопашного бою?

5. Чи має розроблений мультимедіапроект «DOMINI» захист як об'єкт інтелектуальної власності?

Необхідно зауважити, що наведені зауваження та запитання мають виключно дискусійний характер та суттєво не впливають на науковий і методологічний рівень дослідження, не знижують його загальної позитивної оцінки і спрямовані на подальше вдосконалення наукових здібностей її автора.

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота роботи **Вакко Іллі Ілліча** на тему: «**Теоретико-методичні основи формування техніки рухових дій спортсменів у єдиноборствах (на матеріалі рукопашного бою)**», є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну, практичну та теоретичну значущість, відповідає вимогам МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019 р.) і «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук (Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197), а її автор **Вакко Ілля Ілліч** заслуговує присудження ступеня доктора наук за спеціальністю 24.00.01.- Олімпійський та професійний спорт.

Офіційний опонент,
завідувач кафедри спортивної
медицини та гігієни Харківської
державної академії фізичної
культури, доктор медичних наук,
професор

Леонід ПОДРІГАЛО

Проректор з науково-педагогічної
роботи Харківської державної
академії фізичної культури, доктор
наук з фізичного виховання та
спорту, професор

Олег ОЛЬХОВИЙ